

Glumsø

Evaluering af kulturhistoriske spor forud for skovrejsning

**NÆM 2004:135
KUAS FOR 2003-2125-0009**

Næstved Museum 2004

Glumsø

Rapport for rekognosceringsundersøgelse forud for skovrejsning sydvest for Glumsø

NÆM 2004:135

KUAS 2003-2125-0009

05.07.04; Glumsø Sogn, Tybjerg Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø)

Stednavn: Glumsø, skovrejsning

4-cm kort: 1412 I NØ

Rapport for rekognosceringsundersøgelse forud for skovrejsning ved Glumsø

Rapport og undersøgelser er udført af Næstved Museum foranlediget af Kulturarvsstyrelsen. Rapportens mål var at vurdere og udpege arkæologisk følsomme områder indenfor det kommende skovrejsningsareal. Det undersøgte areal udgøres af to områder: det sydøstlige knap 14 ha store område langs Glumsø Sø's vestlige bred (= rapportens Område I) og det knap 30 ha store område nordøst herfor, omfattende arealet mellem Nyvej og motorbanen (= rapportens Område II).

Ved vurderingen er både tidligere fund fra området, iagttagelser fra rekognosceringen og topografiske aspekter lagt til grund for en graduering af skovrejsningsarealet, således områder der:

- 1) meget sandsynligt indeholder arkæologiske spor, og som under alle omstændigheder bør undersøges forud for ødelæggende jordbearbejdning, dvs. al aktivitet under nuværende pløjedybde (markeret med rødt på oversigtskortet),*
- 2) formentlig indeholdende arkæologiske spor, der som minimum bør prøvegraves forud for ødelæggende jordbearbejdning, dvs. al aktivitet under nuværende pløjedybde (markeret med gult på oversigtskortet),*
- 3) vådbundsområder, der ud fra de mange moseofferfund i området bør arkæologisk overvåges ved fremtidig jordbearbejdning (markeret med blå på oversigtskortet).*
- 4) ikke umiddelbart synes potentielle for arkæologiske spor*

Metodik

Rekognosceringen blev udført 23.-24. november 2004 af stud. mag. Anne Rosenberg Andersen. Den første dag, hvor Område I blev undersøgt, var frostfri men med enkelte sne- og regnbyger. Sigtbarheden var ganske god, da flint etc. blev vasket frem i overfladen. Denne dag var således den mest optimale af de to dage i felten med hensyn til at finde genstande i overfladen. Rekognosceringen blev primært rettet ind mod de højereliggende dele af landskabet, da de lavereliggende områder tydeligvis er gamle vådområder (jf. oversigtskortet).

Den anden dag i felten var præget af, at det var frostvejr, hvorfor sigtbarheden med hensyn til fund af genstande i overfladen var lav. Jorden var frossen og det var stort set ikke muligt at tage sten etc. op af jorden. Derimod var vejret yderst velegnet til topografiske betragtninger, da det var lettere at komme rundt på markerne end da jorden var frossen. På dag 2 var det Område II, som blev undersøgt. På grund af frostvejret var det muligt at undersøge området op til mosen/vådområdet nærmere, og dermed at observere et mindre plateau på moseområdets østlige kant, som er synligt på oversigtsfotoet, men ikke på kortet med højdekurverne.

Område I (= sydøstlige skovrejsningsområde)

I den nordlige del af Område I ligger et mindre plateau, hvor der fandtes meget flint i overfladen. Dele af denne flint er bearbejdet i form af afslag, flækker og et enkelt bor (x1). Muldlaget i dette område er mere sandet end området ned mod søen. Flinten fra dette område virker umiddelbart neolitisk, hvilket stemmer overens med en tidligere funden sandsten med fure - sandsynligvis en neolitisk slibesten (sb. 46; vest for Område I). Arealet vil være interessant at undersøge på baggrund af de fundne flintgenstande, da de indikerer stenalderaktiviteter i området ned til Glumsø Sø, hvilket kun er registreret sparsomt tidligere. Arealet er markeret med rødt på oversigtskortet.

Området sydøst for arealet med flint (mod søen) er skrånende – formodentligt gammelt vådområde (jf. oversigtskortet). Dette område ligger tæt på en nuværende å som løber ud i Glumsø Sø. I dette område er der desuden markant mindre flint, og der synes ikke at være baggrund for arkæologiske undersøgelser.

Mest dominerende i Område I er en lille bakkeø midt på området. Umiddelbart kom der ved rekognosceringen ingen fund frem, som klart kan indikere aktivitet på dette område. På den sydlige side bakkeøen er der imidlertid en iøjnefaldende større mængde af naturligt flint i overfladen, men bearbejdet flint blev dog ikke fundet. Topografisk er område dog markant i forhold til resten af arealet og søen, og selv om Glumsø Søes størrelse er i dag mindre end tidligere, har den lille bakkeø selv ved en højere vandstand været markant hævet i landskabet. Denne topografiske placering taler for videre undersøgelser af området og området markeret med gult på oversigtskortet.

I området op mod Møllegård sydvestligt på Område I er igen et mindre plateau, hvor muldjorden har en mere sandet karakter end bl.a. bakkeøen. Dette plateau strækker sig ind på Møllegårdens jord (i hestefolden). Der er kun ganske lidt flint i overfladen, men er topografisk interessant. Dette område er ligeledes markeret med gult på oversigtskortet.

Område I afsluttes mod syd-vest i en tange der henligger som strandeng. Topografisk er området lavt, og har formodentligt tidligere udgjort en del af Glumsø Sø. Der står da også i dag stadig vand i dette strandengsområde, hvilket taler for, at området også tidligere har været enten sø eller moseområde. Der vil således næppe kunne betale sig at prøveundersøge området. Arealet er markeret som gammelt vådbundsområde på oversigtskortet.

Område II (= nordvestlige skovrejsningsområde)

I det syd-østlige hjørne af Område II, nær Nyvej, kunne der topografisk observeres en stigning mod sydvest, hvilket må anses for at udgøre afslutning af det aktivitetsområde, som for nylig er blevet registreret ud fra detektorfund ved Kim Høy Pedersen, Glumsø. Fra dette område er bl.a. fremkommet resterne af en forgyldt fuglefibel fra yngre germansk jernalder (ca. 600-700 e.Kr.) og en sjælden emaljeskivefibel fra romersk jernalder (ca. 200-400 e.Kr.) (NÆM 2004:134 x3-x4; nyfundne danefæ-sager, ej indregistreret). Fundene antyder enten en gravplads eller en boplads af mere væsentlig karakter. Der blev kun observeret en ringe mængde flint i overfladen. På grund af detektorfundene, som indikerer jernalderaktiviteter i området, blev dette område også undersøgt for spor af keramik i overfladen, men desværre var intet synligt. Her skal man dog være opmærksom på den ringe sigtbarhed prægede undersøgelsen af dette område (jf. afsnittet om metodik). Det formodede grav- eller bopladsareal er markeret med rødt på oversigtskortet.

Det er væsentligt at bemærke, at der flere steder omkring Område II er fundet genstande af jernalderkarakter således både grave og bebyggelse fra romertid (sb. 49; nord for Område II) og et endeblik (formentlig oldtid eller tidlig middelalder) umiddelbart op til Område II (NÆM 2004:134 x5) samt bl.a. en germanertidsfibel(?) på marken nordøst herfor (nyfunden danefæ-sag, ej indregistreret; jf. NÆM 2004:137). Det er således sandsynligt, at der også på marken nordvest for ovennævnte grav- eller bopladsområde findes bebyggelsesspor, og arealet bør prøvegraves forud for kommende jordbearbejdning. Arealet er markeret med gult på oversigtskortet.

Dyssekamret (sb. 29) nordligt i Område II er vel det mest markante anlæg i området. Omkring dyssekamret synes der at være mere flint i jorden, primært i større knolde (uden cortex). Umiddelbart var der ikke hvidbrændt flint synligt i overfladen. Dyssekamret ligger blottet, og der er pløjet ganske tæt op til kamret. Der er flere større sten i området umiddelbart omkring kamret, disse sten kan formodentlig stamme fra randstenskæden eller fra konstruktionen af højen. Den fredede dysses forfatning er således noget ramponeret, og anlægget bør plejes og den overskredne 2-meters zone bør indskærpes overfor lodsejer. Ethvert areal i området omkring højen, der udsættes for anden jordbearbejdning end pløjning, bør undersøges arkæologisk. Arealet er markeret med rødt på oversigtskortet.

Vest for dyssen falder terrænet markant mod mosen. Dette område er i moderne tid blevet brugt som affaldsområde, hvilket en stor mængde af moderne mursten vidner om. Forholdet understøttes af Kim Høy Pedersens meddelelse om, at området har store mængder moderne materiale. Der er således formentlig ikke bevarede arkæologiske spor på dette areal.

Område II er endvidere præget af et større moseområde mod sydvest - et areal der ud fra 4-cm kortet ikke virkede synderligt interessant arkæologisk set. I felten viste det sig imidlertid, at der i dette område er et mindre plateau som skyder sig ud i moseområdet. Gå man ad stien, som er "nede" langs mosen, er dette plateau meget markant. Desværre var det ikke muligt at observere spor af aktiviteter i dette område p.gr.a. bevoksning, men topografisk markerer arealet sig, og synes interessant for nærmere undersøgelse og derfor markeret med gult på oversigtskortet.

Den nærliggende mose er en del af det udpegede kulturarvsareal sb. 55, hvis grænse er markeret ved stiplede linje på oversigtskortet. Inden for dette kulturarvsareal er der især i slutningen af 1940'erne er blevet foretaget flere undersøgelser. I forbindelse med tørvegravning i mosen blev der således i 1943 fundet rester af et menneskeskelet, og igen i 1945 fremkom rester af et skelet. Dette medførte, at Nationalmuseet i 1945 foretog en udgravning af området under ledelse af C. J. Becker. Ved denne udgravning blev der fundet rester af minimum fem skeletter. Derudover blev der i 1946 fundet en forarbejdet vildsvinetand fra stenalderen. Slutteligt blev der i 1970'erne fundet to tyndnakkede økser, som formodentlig stammer fra et vådbundsdepot.

I moseområdet indenfor skovrejsningsarealet er der ligeledes gjort flere offerfund. I slutningen af 1800-tallet er der således fremkommet et hesteskelet sammen med 5-7 knive af bronzealderkarakter (sb. 30), og i 1945 blev der fundet et offerkar fra romersk jernalder (sb. 41). Mosebassinet indeholder meget sandsynligt yderligere offerfund, og graveaktivitet i området bør overvåges af arkæolog.

Konklusion

Det kommende skovrejsningsområde sydvest for Glumsø ligger i et arkæologisk set rigt landskab, der bl.a. omfatter dele af et allerede udpeget kulturarvsareal. Tidligere udgravninger, nytilkomne detektorfund og topografien taler for, at der på stort set alle de højereliggende markarealer nordvest for Nyvej vil kunne forventes arkæologiske spor af væsentlig karakter - sandsynligvis en gravplads eller en betydeligere boplads. Jernalderens arkæologiske spor vil være essentielle at registrere forud for evt. destruktion, da de vil kunne bidrage med centrale oplysninger til forståelse af den sene jernalders bebyggelsesstruktur forud landsbyens fiksering i det vikingetidige og middelalderlige Glumsø By.

I området sydøst for vejen er de arkæologiske interesser tilsyneladende mindre, selv om et muligt bopladsområde fra stenalderen og to mulige aktivitetsområder bør undersøges forud for evt. destruktion i forbindelse med jordbearbejdning under pløjejordniveau.

I forbindelse med den kommende skovrejsning bør der således i god tid forud foretages arkæologiske prøvegravninger og undersøges de med rødt og gult markerede områder, ifald der inden for disse arealer foregår jordbearbejdning under pløjezonen.

Derudover bør man være opmærksom på hele mosekomplekset og vådbundsarealerne langs Glumsø Sø, der, selvom det er umuligt at prøvegrave i området, kan indeholde væsentlige fundkomplekser. Disse områder bør således arkæologisk overvåges, med mulighed for nærmere registrering ved fremtidig jordbearbejdning.